

## צװבנר (שאג) דױד



בן הרב אברהם־חיים שאג ולאָה. נולד ביום ז' בסיון תרפ"ב בירושלים. משפחתו — משפחה ירושלמית מיוחסת, מפרנסי העיר מדורות. למד בישיבת "עץ־חיים" ואחר־כך סיים את הסמינר למורים "מזרחי" וקיבל תעודת־מורה. חונן בכשרון ביטוי נאה והשאיר אחריו מאמרים ורשימות שבהם העלה את הגיונותיו על הכתב. היה אדם חרד לדתו והיה זהיר במצוות ובמנהגי המסורת.

התגייס לפלמ"ח הדתי בעיינות והיה בו הרוח החיה. עם מחלקתו שבפלמ"ח עבר לביריה. על דייקנותו בשמירת הדת וסגולותיו האישיות הטובות כינוהו חבריו "צדיק". הדריך בחובשות בקורסים שונים. בגמר שירותו, כעבור שנתיים, נרשם כתלמיד באוניברסיטה, למדעי־הטבע ובקטריו־לוגיה. למד שנתיים בשקידה ובהצלחה רבה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד והעמיד את עצמו לרשות הפלמ"ח. השתתף בקרבות הקשים שבכביש ירושלים, ביחוד מזכיריים את פעולתו הנועזה ללא רתיעה בקרב האכזרי בפאב אלואד. עם הקריאה לעזרה מגוש עציון הנצור צורף למחלקה הנבחרת של ה"ל"ה" ועמהם נפל בהרי חברון ב־16.1.1948. גויתו הועברה לקבר־האחים של ה"ל"ה" בכפר־עציון ומשם הועברה עם כל חללי גוש עציון, כעבור שנה ומחצה, להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.

## צוֹבֵנר (שאג) דויד



בן הרב אברהם־חיים שאג ולאָה. נולד ביום ז' בסיון תרפ"ב בירושלים. משפחתו — משפחה ירושלמית מיוחסת, מפרנסי העיר מדורות. למד בישיבת "עץ־חיים" ואחר־כך סיים את הסמינר למורים "מזרחי" וקיבל תעודת־מורה. חונן בכשרון ביטוי נאה והשאיר אחריו מאמרים ורשימות שבהם העלה את הגיונותיו על הכתב. היה אדם חרד לדתו והיה זהיר במצוות ובמנהגי המסורת.

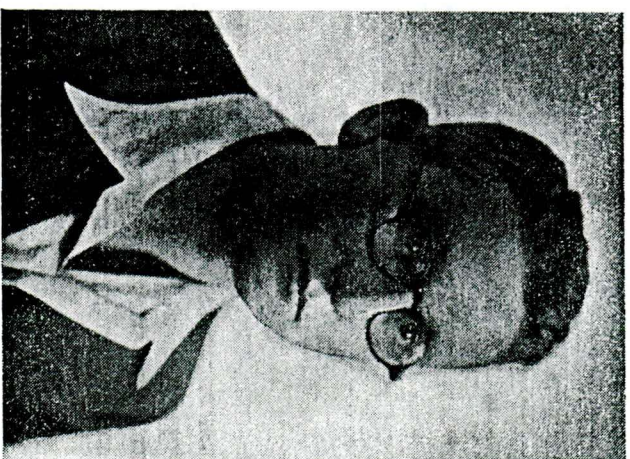
התגייס לפלמ"ח הדתי בעיינות והיה בו הרוח החיה. עם מחלקתו שבפלמ"ח עבר לביריה. על דייקנותו בשמירת הדת וסגולותיו האישיות הטובות כינוהו חבריו "צדיק". הדריך בחובשות בקורסים שונים. בגמר שירותו, כעבור שנתיים, נרשם כתלמיד באוניברסיטה, למדעי־הטבע ובקטריוֹלוגיה. למד שנתיים בשקידה ובהצלחה רבה.

עם פרוץ מלחמת־השחרור התגייס מיד והעמיד את עצמו לרשות הפלמ"ח. השתתף בקרבות הקשים שבכביש ירושלים, ביחוד מזכירים את פעולתו הנועזה ללא רתיעה בקרב האכזרי בפאב אלואד. עם הקריאה לעזרה מגוש עציון הנצור צורף למחלקה הנבחרת של ה"ל"ה" ועמם נפל בהרי חברון ב־16.1.1948. גויתו הועברה לקבר־האחים של ה"ל"ה" בכפר־עציון ומשם הועברה עם כל חללי גוש עציון, כעבור שנה ומחצה, להר־הרצל בירושלים ביום 17.11.1949.



מצאצאי הגאון ר' אברהם שאג זצ"ל (תלמידו של ה'חת"ס סופר') ונכדו של אחד מוקני ירושלים ויקרייה, מראשוני הבונים מחוג לחומות ומראשוני ההוגים את רעיון יסוד פתח תקוה — הרב ר' יחזקאל צובנר זצ"ל. בן-זמניו של העסקן הירושלמי המובהק, הרב אברהם-חיים צובנר, מנהל בית-הדו"ר-עווזים. רחום ויקר, מתנניף ישיבת 'עץ-חיים' ומבוגרי בית-המדרש-למורים מרחבי הצטיין דוד כמטרונותו מילדותו. משייכים את למודיו בבית-המדרש-למורים הצטרף אל כובשי ביריה, ומאמר נוגע עד חלב פירסם ב'הצופה' מיום ז' אדר ב' תשי"ז בשם 'כך כבשנו את ביריה', המאמר נכתב לאחר מאסר הכרי ביריה, שדוד צובנר ניצל הימנו בנס. כשנה ומחצה הסתגר מפני מאסר ובאותו פרק-זמן עבד במסירות-נפש למען חבריו האסירים, לספק להם ספר. באורח פלא הצליח לקבל מתוך הכלא מכתבים, שלא עברו את הבדיקה התמורה, בהם תוארו ההתעללויות בגופם וברוחם של הכתורים ויקרים הללו, ומסרם לעתונות.

דוד נכנס בתלמיד למכון הבאקטריולוגי באוניברסיטה העברית, שם למד עד תרשיני האחרונים. כאשר התגייס לשמירה ולהפקדי הגנה, לאחר תקופה ממושכת של אמונים מחוג לירושלים, בילה לילות שלמים במערות שבין הסלעים בהרי יהודה בדרך ירושלים—תל-אביב והשתתף בהדרכת התקפה על אחת הישירות. קופא מצינה תחת כיפת השמים, בילה שבועות בסביבות נוה-איל ומעלה-החמשה ואף פעם לא שכח את התפילין שלו בבית. גם ביום המר והגמר, ה' בשבט תשי"ח, בו נפל עם שלושים וארבעת חבריו הקדושים בסביבת כפר-עציון, השאיר בבית תפצים הכרחיים בשל חיק התפילין, שלא היה מקום באמתחתו לאלה ואלה גם יחד, בצאתו ברגל דרך ההרים לכפר-עציון. כאשר שאלהו אמו בעוכר את הבית: 'אינך מפחד, בני ז' השיב קצרות: 'אשר בוטח בה' כיצד יוכל לדעת פחד ז'. כל מי שידעו הקסם מהם הליכותיו, פשטותו, צניעותו, אהבתו את העבודה הפשוטה ומסירותו לכול. שומר מצוה היה וזהיר בקלה כבהמורה. מרחק של קילומטרים רבים היה הולך מדי שבת בשבתו מבית אחותו הכנירה אשר בשכונת פה-גן הרחוקה בירושלים, בה היה מתגורר בזמן האחרון, על-מנת להשתתף בשיעור הקבוע לתלמוד שהיה לו יחד עם קרובו בעיר, ולא החסיר שיעור בכל מזג-אוויר. השתדל להשתכר את לחמו בעמלו בשעותיו הפנויות מלימודים, שהיו מועטות מאוד. משמנוע על מגבית מיוחדת המתנהלת בירושלים למען יהודי העיר העתיקה מיהר והביא את תרומתו — לירה — ומיד חזר בה, שפשו בכיסוי, מצא לירה נוספת ומסרה. דוד יוסיפון



דוד צובנר

נולד בו סיון תרפ"ב (3 ביוני 1922), למשפחה ירושלמית מיוחסת. למד בישיבת 'עץ-חיים' ואחר-כך בבית-המדרש-למורים מורח. מוכבשי ביריה. שלוש שנים שירת בפלמ"ח תחת וגמר קורס למורלרכים ולחובשים. בגמר תשירות נרשם באוניברסיטה העברית, באקולטה למדעי הטבע (במסגרת לוגיקה). טרם הספיק להתמסר ללימודיו חזר לשירות ונפל עם חבריו בהרי חברון.



שמונה היינו במספר, ביחודות התפללנו, בין הסלעים השוממים ושיחי הקוצים  
התייחד כל אחד עם בוראו בקול דממה: 'הטוב כי לא כלו רחמך המרותם  
כי לא תמו חסדיך, מעולם קוינו לך, וזל החושבים עלי רעה מהרה הפך  
עצתם וקלקל מחשבתם...'.

בטרם עוכנו את המקום, בחשיכה, כבר זכינו לפרוק מכונית חצי.

למרות עם שחר יצאנו לעבודת, יום בחיר היה, אבל רוח קרה נשבה מז  
הצפון והביאה לנו את בשורת השלג. קשה היה לעבור, הדיים קפאו ושרירייתן  
התכווצו. והיה אם החזקת בטויה ונצמתה היר אליה ולא נפתחה בנקל. ברם,  
איש לא שם לב לה, בטויה חפרנו ובה הצבנו בסלע. גירדנו את החלק חרץ  
והוצאנו מז החפירה עפר, אבנים וטרשים. לאט-לאט ניכרו סימני היסודות  
לחדר-האוכל ולמגדל. עם ערב חרנו לצפת, ומאותו יום ואילך התחילה פרשת  
ההלכה לבירית.

הולכים היינו פעמיים ביום, ולעתים אף שולש וארבע פעמים: הולכים לעבודה,  
הולכים חזרה מהעבודה, ושוב הולכים לשמרה. משמרות משמרות היינו, החצי  
לעבודה וחצי לשמרה. אלה עולים ואלה יורדים, וכשהיה גשם ובזי עד  
לברכים היו מחליפים את הבגדים, הובשים לשומרים או לעובדים והרטובים  
להולכים. אלה מטריים את הנעלים והגרבבים, ממש כמו בבית-הרחץ. ובתוך  
כל אלה עומד אחד השומרים ומשגזן ביצה לארוחת-ערב. כל זה היה בצריף  
האחד. שם היה מחסן הכלים והמריצות, שם היה המשדר של טלל-בונה, שם  
היה חדר השומרים, שם היה מטבח ושם היה המכסה — שם ייבשו את  
הבגדים הרטובים, ולא אמר אדם צר לי המקום. כדבר המובן מאליה הוא,  
אלה הם התנאים שלנו, עד שלא נסלול את הדרך נצטרך לכווס בבזי עד  
הברכים, להחלק, לקום ולהמשיך ללכת בבזי ובמים. להלכה הזאת לא היה  
שום מעצור. אם לא היו לאיש בגדים או נעליים, לקח את של חברו, וכשהגיעה  
השעה המקובלה הלך על-אף הגשם והרוח. סערה אם תהיה או צרפל, ברד כי  
ירד, שום דבר לא יעכב. בכוך צריף להחליף את השומרים וכערב את  
העובדים. ולא ראו אלה את אלה כל השבוע ויותר, עד שהיו המשמרות מתחלפים.  
במשך שלושת החודשים הראשונים לא יכולנו לערוך שום פעולה מרבחית  
משותפת, כי חלק היה בכרייה וחלק בצפת, אולם חסרונה לא היה מורגש ביותר.  
מנת מרבחנו היו שורות האבנים שנתווספו למגדל ולחומה. מדי ערב בערב  
היינו בודקים וסופרים מחדש את מספר האבנים והשורות שנתווספו. ביחוד  
עשו זאת השומרים אשר לא היו במקום במשך היום.

כוח היה מנתנם של השומרים. בראשונה החליפו את הבגדים, מסרו חרשות,  
היינו אם יש מקלות חמה או שיש צורך להתקלח במים קרים. מיד כשהסתלקו  
העובדים ערכו את הסיוור הנומי. כל מקום שעבדו בו היו בודקים לראות מה

בבית אבא קיבל אמונה מצדקת ושפע של יהדות. מושרש היה במסורת אבותיה,  
אולם היחה בו גם מרעננותו ופשטותו של הנער הארץ-ישראלי החדש. אהב  
את הארץ אהבה עזה, וטייל לאורכה ולרוחבה. מאות הניכיו הפירוהו וכפרוהו,  
כי מקדש היה שם שמים בכל מקום בוואו. לא נחבא אל הכלים ברתויות ולא  
הפגינה בצעקנות מופרות, כי על-כן שלם היה באמונתו, יציב באופיו, ישר  
ואמיץ. בדרכיו שימש מופת. דבריו היו נשמעים ונוכחותו היתה משפעת. מטבעו  
עסקו ובעל מרץ היה, אולם לא שאף להתעלות על-ידי עסקנותו. יבש היה מלבר  
ובעל רגש רב מלגו. בעל טאקט כן ושלם. בקי ואתה תביד, בעל-קורא, חזן  
ונעים ומירות מאין כמותו.

בשליח תשיג התגייס ליהודה דתית. היה מוכבשי בירייה תראשונים וחולית  
הקשר העיקרית בין אסירי ברייה וחבריהם בחוץ, עבר קורס לחובשים ומדריכים  
ב'עזרה ראשונה', עסק במקצועו באמונתו והעמיד תלמידים הרבה. עם שחרורו  
נכנס לאוניברסיטה כבונה ללמוד רפואה; יד אמונה היתה לו בחבישת פצעים.  
גוייס שנית עם פרוץ המהומה. שיפר בינותו את מצב העזרה ראשונה,  
בשיירות היוצאות מירושלים תל-אביבה והדריך חברים חדשים. עם שלשים  
וארבעה מבחירי החברים נקרא להתיש עזרה לכפר-עציון. נפל בקרב והוא בן  
כ"ה שנים.

[הצופה, ט"ז בשבט תשי"ח]

כך כבשנו את ביריה

ככ"ג סבת תשי"ח עם ערב הגענו לצפת. לא יכולנו להמתין והחלטנו לעלות מיד  
ולסייר את הנקודה זאת אדומותיה, השארנו את החבילות במלון ושמונו את  
פנינו צפונה. הלכנו עם השביל הפונה ליד פרשת הדרכים צפת—ראש-פינה,  
לא הליכה היחה זאת אלא ריצה. מאליו נישאו הרגלים ככל כפוי נשירים. רק  
עברנו את העצים ואת החל המפרי, נתגלתה לפנינו ניפה מאורכת ועליה  
אוהל קטן נטוי. הרגלים התרוממו, הדיים התנועעו בלי סדר וכלי קצב, ריצה  
של התלהבות. מפוזרים על פני השדה, כל אחד השתדל להקדים את חברו  
להגיע תחילה. זו היחה העליה! בלי נאומים, בלי כרכות, נשפפים-והנשמים  
הגענו למקום ומיד הקפנו את האוהל. הכל כל-כך יקר, כל יחד, וכל חוט.  
רתוקים למקום ומיד הנהדר משתוממים לחולה אשר הבריקה כראי גדול,  
ולחמון אשר ליוף הנהדר משתוממים לחולה אשר הבריקה כראי גדול,  
ומירוץ, הנה הלבנון, החולה והכרות, ויש דפנה הניכן מטולת...? חכרים? —  
מכרין אחד — השמשה שקועת, הנה נתפלל מנחה. על-פי הכנרת והחולה קבענו  
את הרוח הדרומית ואת מקומה של ירושלים ועמדנו לתפילה. לא היה מנוח.



בעזרת הבהר בציון נגביר חיללים ונקים עוד נקודה ועוד נקודה. הנוער לא יכיר, במקום עשרים האסירים האלה יבואו שלושים אחרים, אשר ימשכו לבנות את הארץ ולהכוננו בה. ולאסירים האלה נאמר את דברי ישעיהו: פירכה אמר יהוה גֹּמְרֵי שִׁפְיָי גִּפְרֵי יָקָח וּפְלִקוֹן צָרִיךְ יִקָּלַט וְאִתְּוֹרְיָיִךְ אֲנִי אֲרִיב וְאִתְּפִנְיָי אֲנִי אֲשִׁיעַ. וְתִאֲכַלְתִּי אֶת־מִזְבֵּיךָ אֶת־פְּסָרֵם וְאֶת־פְּסָרֵיךָ וְיָדְעוּ כִּלְ-פֶּשַׁרְךָ פִּי אֲנִי יִלְחַץ מוֹלִישִׁיֶךָ וְיִאֲלָךְ אֲבִיר בְּיָקֶב. [הוצפה, ד' אדר ב' תש"ז]

יחיעם

לא הכרתיו היטב, לא ראיתי אותו הרבה ולא נמצאתי בהכרתו זמן רב. הוא השתייך לחוג אחר ואני לחוג אחר, הוא לא היה דתי ואני בעל השקפה דתית. אף-על-פי-כן היה קשר בינינו, קשר מוסותי, קשר בל-יינתק. איש לא עשה הכרה בינינו, את שמו לא ידעתי, אך אותו ידעתי היטב, את האור שבליבו, את הראש המורם ואת ההלכה הקלה והבטוחה. פעם ראשונה ראיתי בהנהגה המרכזית בתל-אביב. שינינו עמדנו בתור לירושלים. עם המבט הראשון ידעתי את המשותף שבשינוי: הוא חושב כמוני. שינוי הולכים בדרך אחת. כדרך צעירים שהגאווה שבהם אינה מנוחתם לפתח בדיבור — רק הבטתי בו, ישר לתוך עיניו, ומעיניו אף הוא הניש כנראה כמוני, אף הוא הביט אלי ישר לתוך העינים ונראה כמקשב החלה, אך בינתיים הגיעה המכונית, קמה התערערות בין האנשים והנועה... אני מביט בו שינה, הפעם מתוך המכונית, ואף הוא לא על המכונית מסתכל כפי-אם כן, הפעם לא יכול היה להתאפק וחידד הפניע על פניו. הרגשתי, כי קרובים אהנו מאד, ואמרתי לו שאני מכיריה, וענה לי על זה: 'זאת אני יודע! אבל... יתור לא הספקתי לשמוע כיוון שהמכונית זוהר, ברם, לא היה צורך ביהור מזה. זה הספיק לי, ידעתי מי הוא והמותו עמדה לנגד עיני. כיון שאת שמו בין כך לא ידעתי, הפך בעיני סמל להתגלמות שאפות היישוב. כזה מראה הנוער העברי בארץ. בזמן האחרון פגשתי כמה פעמים בירושלים, במכונית וברחוב, ושוב לא היה בי העוז לפתח בדיבור, אם מפאת המאורעות האחרונים בביריה, או מתוך ביישנות בפני חברת אנשים זרה, אך תמיד הבטנו האחד לתוך עיני חברי וזה הספיק.

פעם דרשתי בשלומנו במכונית והוא ענה לי שלום, ובמקום החלשתי: 'בפעם הבאה אפתח אני בשיחה', ולא הספקתי. הפעם הוא נסע לפני...  
בראיתי בעתון את החמונה מיד הכרתיו, זהו האישי שמו היה יחיעים'. בהיו היה לי לסמל, אף עזה אחרי שחלד — הסמל נשארו ויישאר לעולם.  
כי על-כן שמו יחיעים'.

[יחיעים, 17.2.48]

אחד אחד

עשו זמה נתווסף מלטיפים היו בעיניהם כל שורת אבנים חדשה, ובהתרגשות היו מגלים הנה כאן נוסף, וכאן בכר חפרו בור סיה. בשעת הסיור היו מהכנים כל מיני תכונות, מאין תהיה הכניסה לחדר-האוכל המגודל, אין תהיה העלייה למגול מבפנים או מבחוץ, בנינה הזאת היתה המחסן ושם המטבח, ובמטבח יהיו הכורים אשר ישפיעו מים. ממש ברוזם נומים, ולא נצטרך לרוץ כל ערב למעין הקרוב למלא את הפח? דבר כזה פשוט לא ייאמן, בשמים הוא ולא בארץ. אחרי הסיור הולך אחד להביא מים מן המעיין והשני מביין עצים לעשרת אש. מכינים את ארוחת-הערב, ואוכלים אותה בהזידות, כלומר האחד שומר השני אוכל ושוב מתחלפים. אחד האוכל מהלקים ביניהם את השמורה לשעות או לחצאים לשליש ולרביעי. כשהיה גשם טופה או סערה אי-אפשר היה להיות בחוץ זמן רב, והיו מתחלפים כל המשעשעה דקות. כיום, כשיש מגדל חלומה, קשה להכין למה צריך להחליף כל רבע שעה, אולם אז היה רק צריף ואף סכנה הייתה שיעוף בלילה מוחמת הרחוקה המסערת, ולכן היה הכרה בדבר. קשה הייתה שמירה כזאת של שלוש-עשרה שעות רצופות, ברם על-פי רוב היו השומרים מקבלים רציני ופיוס בזריחת שמש. מי שלא ראה זריחת שמש בחורף כבר יראה לא ראה מזהו טבע נהדר מימיו. אין כדבר הזה בכל הארץ, אף לא בצפונה. העננים המעטים שנושתייהו במזרח אחרי הגשם מאדמיים כדם, הולכים ומתלבנים כרחמים, פושיטים צורה ולובשים צורה כל רגע עד הנג החמה. בזמן הזה היו השומרים על-פי רוב באמצע התפילה, מוכתרים בתפילין ביד שמאל והרובה על הכתף השני. פסוקי דמורה היו מתרוננים מעצמם, עם היקום התפילו ונתנו שבה הודייה לבורא עולם. על-אף הלילה הקשה היתה מתמלסת מפיחה הקריאה: 'לא נעזב את ברייך!'

עקב קריאה זו הגענו עתה למה שהגענו. יש כאן בתים חדר-אוכל, מנוח חלומה וכי' וכי' עוד ישנה ופחה המקום ויהיה למקום יישוב גדול בארץ. כך כבשנו אהנו את ביריה, בסוריה, במערך ומכוש, בעמל וזיעה. הצבא אף הוא כבש את ביריה, בידברי' מיום ג' אדר תשי"ז נאמר: 'צבא בריטי כבש אתמול את ביריה, הצבא פלש למחנה והסתער על הבניינים. לפנות-ערב נגמר כיבושה השלים של ביריה על-ידי צבאות חדד מלכותי'. את האנשים אשר נתנו חלום הדמם להקים את התקודה אסרו בשל עלילה שוא. את אלה שחסכו שינה מעיניהם ולא מנעו את עצמם מללכת בכל עת ולעבוד בכל שעת הצורך, את אלה אסרו על לא עוול בכפם, ורק אחרי זה בא הצבא שלא עמל ולא יגע לערוך תמרון לכבוש את ביריה. הראשונים גידלו את המקום, והפכו את השממה, שפלו באהבה ובמסירות במקום, ואלה האחרונים באו והסתערו על החדדים ועל הבתים. הניתן להם לרפור את המקום לשממה? לא ולא. היה לא תהיה, הם יעזבוה, הם לא יחזיקו בה מעמך. אנו את בירייה לא נעזוב!



כָּךְ כְּבִשְׁנו אֶת בִּירְיָה

להחליף את השומרים ובערב את העובדים. ולא ראו אלה את אלה כל השבוע ויותר, עד שהיו המשמרות מתחלפים.

במשך שלושת החדשים הראשונים לא יכולנו לערוך שום פעולה תרבותית משותפת, כי חלק מאתנו היה בביריה וחלק בצפת. אולם הסרונה לא היה מורגש ביותר. מנות-תרבותנו היו שורות האבנים שנתווספו למגדל ולחומה. מדי ערב בערב היינו בודקים וסופרים מחדש את מספר האבנים והשורות שנתווספו. ביחוד עשו זאת השומרים אשר לא היו במקום במשך היום.

כזה היה מנהגם של השומרים. בראשונה החליפו את הבגדים ומסרו חדשות — היינו, אם יש מקלחת חמה אם אין, ויש צורך להתקלח במים קרים. מיד כשהסתלקו העובדים ערכו את הסיור היומי. כל מקום שעבדו בו היו בודקים לראות מה עשו ומה נתווסף. מלטפים היו בעיניהם כל שורת-אבנים חדשה, ובהתרגשות היו מגלים — הנה כאן נוסף וכאן כבר בורסיד. בשעת הסיור היו מתכננים כל מיני תכניות: מאין תהיה הכניסה לחדר-האוכל ולמגדל; איך תהיה העליה למגדל—מבפנים או מבחוץ; בפינה הזאת יהיה המחסן, ושם—המטבח; ובמטבח יהיו ברויים אשר ישפיעו מים — ממש ברויים ומים, ולא נצטרך לרוץ כל ערב למעיין הקרוב למלא את הפח. דבר פשוט כזה לא ייאמן, בשמים הוא ולא בארץ! אחרי הסיור הולך אחד להביא מים מן המעיין והשני מכין עצים להבערת אש. מכינים את ארוחת-הערב ואוכלים אותה ביחידות, כלומר, האחד שומר והשני אוכל ושוב מתחלפים. אחרי האוכל מחלקים ביניהם את השמירה לשעות או לחצאים, לשליש ולרביע. בשעת גשם, סופה או סערה, אי-אפשר היה להיות בחוץ זמן רב, והיו מתחלפים כל 15 דקות. כיום, כשיש מגדל וחומה, קשה להביך למה צריך להתחלף כל 15 דקות. אולם אז היה רק צריך ואף סכנה היתה שיעוף בלילה מחמת הרוחות והסערות. ולכן היה הכרח בדבר. קשה היתה שמירה כזאת של שלוש-עשרה שעות רצופות, ברם, על-פי רוב היו השומרים מקבלים ריצוי ופיסוס בורחת-שמם בחורף בביריה. מי שלא ראה זריחת-שמם בחורף בביריה לא ראה מחזה טבע נהדר מימיו. אין כדבר הזה בכל הארץ, אף לא בעצמון! העננים המעטים שנשתתרו במזרח אחרי הגשם מאדימים כדם, הולכים ומלבינים, פושטים צורה ולובשים צורה בכל רגע ורגע עד הנץ החמה. על-פי רוב עמדו השומרים בשעה זו באמצע התפילה, התפילין בראש וביד שמאל והרובה על הכתף השנייה. "פסוקי דמרה" היו מתרוננים מעצמם. עם היקום התפללו ונתנו שבח והודיה לבורא עולם. על אף הלילה הקשה היה מתמלט מפיהם. לא נעזוב את ביריה."

בגלל קריאה זו הגענו עתה למה שהגענו. יש כאן בתים, חדר-אוכל, מגדל וחומה וכו' וכו'. עוד ישגה ויפרח המקום ויהיה למקום ישוב גדול בארץ.

כך כבשנו אנחנו את ביריה: בטוריה, במעדר ובמכוש, בעמל ובזיעה. וכך כבשו הם... הצבא אף הוא כבש את ביריה! ב"דבר" מיום ג' באדר תש"ו נאמר: "צבא בריטי כבש אתמול את ביריה. הצבא פלש למחנה הסתער על הבניינים. לפנות ערב נגמר כיבושה השלם של ביריה על-ידי צבאות הוד מלכותו". את האנשים, אשר נתנו חלבם

בכ"ג בטבת תש"ה עם ערב הגענו לצפת. לא יכולנו להמתין והחלטנו לעלות מיד ולסייר את הנקודה ואת אדמותיה. השארנו את החבילות במלון ושמנו פנינו צפונה. הלכנו בשביל הפונה ליד פרשת-הדרכים צפת — ראש-פינה. לא הליכה היתה זאת, זו היתה ריצה. מאליהן נישאו הרגלים, כעל כנפי-שרים. אך עברנו את העצים ואת התל המפריד, ולפנינו נתגלתה כיפה מוארכת ועליה נטוי אוהל קטן. מיד התחלנו בריצה, בבת-אחת. הרגלים התרוממו, הידים התנועעו בלי סדר ובלי קצב, — ריצה של התלהבות, מפורים על-פני השדה. כל אחד השתדל להקדים את חברו ולהגיע תחילה.

זו היתה העליה — בלי נאומים ובלי ברכות. בנשימות עמוקות הגענו למקום ומיד הקמנו את האוהל. הכל כליכך יקר — כל קרש, כל יתד, כל חוט! אך לא יכולנו לשים לב לאלה. מרותקים היינו לנוף הנהדר, משתוממים לחולה אשר הבריך כראי גדול, ולחרמון אשר ראש-שיבה לו. כל הארץ לפניך! שא עיניך וראה, הנה העצמון ומירון, הנה הלבנון, החולה והכנרת, ושם דפנה, והיכן מטולה?..

"חברים! מכריז אחד, השמש שוקעת, הבה נתפלל מנחה!" על-פי הכנרת והחולה קבענו את הרוח הדרומית ואת מקומה של ירושלים ועמדנו לתפילה. מנין לא היה; שמונה היינו, והתפללנו ביחידות. בין הסלעים השוממים ושיחיה-הקוצים התיחד כל אחד עם בוראו בקול דממה: "הטוב כי לא כלו רחמיך והמרחם כי לא תמו חסדיך, מעולם קיוינו לך", וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבתם..."

בטרם עזבנו את המקום, בחשכה, כבר זכינו לפרוק מכונית-חצץ. למחרת, עם שחר, יצאנו לעבודה. יום בהיר היה, אבל רוח קרה נשבה מן הצפון והביאה לנו את בשורת השלג. קשה היה לעבוד; הידים קפאו ושריריהן התכווצו ועם החזקת הטוריה נצמדה אליה היד ולא נפתחה בנקל. ברם, איש לא שם לב לזה. בטוריה חפרנו ובה חצבנו בסלע. גירדנו את החלק הרך והוצאנו מן החפירה עפר, אבנים וטרשים. לאט-לאט ניכרו סימני היסודות לחדר-האוכל ולמגדל. עם ערב חזרנו לצפת, ומאותו יום ואילך התחילה פרשת ההליכה לביריה. הולכים היינו פעמיים ביום, ולעתים אף שלוש וארבע פעמים. הולכים לעבודה, שבים מן העבודה, ושוב יוצאים לשמירה. משמרות היינו, החצי לעבודה והחצי לשמירה. אלה עולים ואלה יורדים. וכשהיה גשם ובוץ עד לברכים היו מתחלפים בבגדים: הבגדים היבשים לשומרים או לעובדים והרטובים להולכים. אלה ואלה מסירים את הנעלים והגרבים, ממש כמו בבית-מרחץ, וביניהם עומד אחד השומרים ומטגן לו ביצה לארוחת-ערב. כל זה היה בצריף האחד. שם היה מחסן הכלים והמריצות, שם היה המשרד של "סולל-בונה", שם היה חדר-השומרים, שם היה המטבח ושם היתה המכבסה, שם יבשו את הבגדים הרטובים — ולא אמר אדם: צר לי המקום, כי דבר המובן מאליה הוא — אלה הם התנאים שלנו! עד שלא נסלול את הדרך נצטרך לבזוס בבוץ עד הברכים, להתחלק, לקום ולהמשיך ללכת בבוץ ובמים. להליכה הזאת לא היה שום מעצור. אם לא היו לאיש בגדים או נעלים, ולקח את של חברו, וכשהגיעה השעה הקבועה הלך על אף הגשם והרוח. סערה אם תהיה או ערסל, ברד כי ירד, אין דבר מעכב. בבוקר צריך

בעזרת הבוחר בציון נגביר חיילים ונקים עוד נקודה ועוד נקודה.  
הנוער לא יכזיב, במקום עשרים האסירים  
האלה יבואו שלושים אחרים, אשר ימשיכו  
לבנות את הארץ ולהיבנות בה.  
ולאסירים האלה נאמר את דברי ישעיהו: "כיכה אמר ה' גשבי  
גיבור יוקח ומלקוח עריץ יימלט ואת־יריבך אנוכי אריב ואת־בניך אנוכי  
אושיע: והאכלתי את־מוניך את־בשרם וכעסיס דמם ישכרון וידעו כל־  
בשר כי אני ה' מושיעך וגואלך אביר יעקב".

ודמם להקים את הנקודה, אסרו בשל עלילת־שוא. את אלה שחסכו  
שינה מעיניהם ולא מנעו את עצמם מללכת בכל עת ומלעבוד בכל  
שעת־צורך — את אלה אסרו על לא אוון בכפם. ואחרי זה בא הצבא.  
שלא עמל ולא יגע, כדי לערוך תמרון ולכבוש את ביריה! הראשונים  
גידרו את המקום, הפרו את השממה, טיפלו באהבה ובמסירות במקום,  
ואלה האחרונים באו והסתערו על החדרים ועל הבתים.  
הנתן להם להפוך את המקום לשממה? לא ולא! היה לא תהיה!  
הם יעזבוה, הם לא יחזיקו בה מעמד! אנו את ביריה לא נעזוב!